

Mokslinis straipsnis

Vilniaus miesto bendruomenėje gyvenančių vyresnio amžiaus vyrų šlapimo nelaikymo paplitimas pagal amžiaus grupes

G. Mereckas, V. Alekna

Vilniaus universiteto Eksperimentinės ir klinikinės medicinos instituto Gerontologijos problemų skyrius

Santrauka

Šio darbo tikslas – išanalizuoti Vilniaus miesto bendruomenėje gyvenančių vyresnio amžiaus vyrų šlapimo nelaikymo paplitimą pagal amžiaus grupes.

Objektas ir metodas. Tiriamųjų grupę sudaryta sluoksninės imties metodu. Statistinė tyrimo duomenų analizė atlikta naudojant „SPSS 12.0 for Windows“ ir „Epiinfo 6“ programas. Vilniaus miesto bendruomenėje gyvenančius vyresnio amžiaus vyrus apklausė gydytojas respondentų namuose.

Rezultatai. Tikėtiną patologijos paplitimą kiekvienoje amžiaus grupėje įvertinome atlikę išsamią mokslinės literatūros analizę (5–35% pagal amžiaus grupes). Pagrįsta respondentų grupių sudėtis ir bendra tyrimo imtis. Nustatyta tiriamųjų grupių struktūra. Atlikta apklausa.

Išvada. Šlapimo nelaikymo paplitimas tarp Vilniaus miesto bendruomenės vyrų didėjant jų amžiui, didėja nuo 6,3% (55–59 m.) iki 36,4% (90–94 m.), $p < 0,05$.

Raktažodžiai:

šlapimo nelaikymas, paplitimas, vyrai

Įvadas

Šlapimo nelaikymas – tai būklė, kuri objektyviai pasireiškia nevalingu šlapimo ištekėjimu [1]. Senyvo amžiaus žmonėms šlapimo nelaikymas yra svarbi medicininė, higieninė, slaugymo, kartu sveikatos, socialinė ir politinė problema [2]. Didėjant pagyvenusių žmonių skaičiui bendruomenėje, šlapimo nelaikymo paplitimas auga. Asmenis per 60 metų dažniau paliečia šlapimo nelaikymas nei širdies ir kraujagyslių liga, reumatas, artritas arba aukštas kraujospūdis [3]. Šis sutrikimas vyresnio ir pagyvenusio amžiaus žmonėms pasitaiko dažniau nei jauniems [4]. Nors pastaruose metu atlikta nemažai studijų, tačiau tikslių duomenų apie šlapimo nelaikymo paplitimą nėra. Galimybė detaliau nustatyti šlapimo nelaikymo paplitimą pagal atskiras amžiaus grupes padidėja pritaikius specialius klausimynus bei teisingai parinkus respondentų grupes apklausai. Sergančiųjų šlapimo nelaikymu dažnis pastaraisiais metais didėja. Šią problemą sąlygoja sparčiai senėjanti populiacija.

Lietuvoje iki šiol nežinomas šlapimo nelaikymo paplitimas bendruomenėje, nebuvo analizuotas šlapimo nelaikymo paplitimas pagal amžiaus grupes.

Darbo tikslas – išanalizuoti Vilniaus miesto bendruo-

Adresas: G. Mereckas
Kalvarijų g. 323, LT-08420 Vilnius
Mob. tel. 8 (615) 67469
Faks.: 8 5 2700538
El. paštas: gintauntas.mereckas@ekmi.vu.lt

menėje gyvenančių vyresnio amžiaus vyrų šlapimo nelaikymo paplitimą pagal amžiaus grupes.

Tyrimo objektas ir metodas

Tikėtiną patologijos paplitimą vidutinio, pagyvenusio ir senyvo amžiaus vyrų amžiaus grupėse įvertinome atlikę išsamią mokslinės literatūros analizę. Duomenis panaudojome respondentų grupių formavimui.

Statistinė tyrimo duomenų analizė atlikta naudojant „SPSS 12.0 for Windows“ ir „Epiinfo 6“ programas. Duomenys pateikiami kaip dydžių vidurkis plus/minus standartinis nuokrypis ($m \pm SN$). Statistinis duomenų apdorojimas buvo atliktas taikant standartinius metodus: kintamųjų normaliam pasiskirstymui tikrinti buvo panaudotas chi kvadrato (χ^2) kriterijus, grupių palyginimui: parametriniai (Stjudento, Fišerio) ir neparametriniai (Manno–Vitnio–Vilkoksono) kriterijai. Rezultatai vertinti kaip statistiškai patikimi, esant klaidos tikimybei $p < 0,05$ – statistiškai reikšminga.

Rezultatai ir jų aptarimas

Tikėtiną Vilniaus miesto bendruomenėje gyvenančių vyrų šlapimo nelaikymo paplitimą kiekvienoje amžiaus grupėje įvertinome atlikę išsamią mokslinės literatūros analizę ir tuo pagrindu padarę atitinkamas imties apskaičiavimo prielaidas. Iš Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Gyventojų registro buvo gautas Vilniaus miesto gyventojų vyrų bendras skaičius, taip pat skaičius kiekvienai amžiaus grupei (vidutinio – 55–59 m., pagyvenusio 70–74 m. ir senyvo amžiaus – 75–95 m. ir vyresni).

Tiriamųjų grupė sudaryta sluoksninės imties metodu. Vidutinio ir pagyvenusio (55–74 m.) bei senyvo amžiaus (75 m. ir vyresnių) vyrų populiacija buvo suskirstyta į sluoksnius (stratas). Vilniaus miesto bendruomenės vidutinio ir pagyvenusio amžiaus vyrai buvo suskirstyti į 4 grupes (55–59 m., 60–64 m., 65–69 m., 70–74 m.), o

senyvo amžiaus vyrai – į 5 grupes (75–79 m., 80–84 m., 85–89 m., 90–94 m., 95 m. ir vyresni). Kiekvienai grupei imtis buvo apskaičiuota atsižvelgus į paplitimo įvertinio tikslumą (± 3), pasiklojimo lygmenį 100 (1– α), kai $\alpha = 0,05$, ir tikėtiną patologijos paplitimą kiekvienoje amžiaus grupėje (5–35% pagal amžiaus grupę):

$$n = \frac{z_{1-\alpha/2}^2 \sum_{h=1}^L (N_h^2 P_h (1 - P_h)) / w}{N^2 d^2 + z_{1-\alpha/2}^2 \sum_{h=1}^L N_h P_h (1 - P_h)} ;$$

čia

$z_{1-\alpha/2} = 1,960$;

N_h – žmonių skaičius stratoje;

P_h – patologijos paplitimas stratoje;

d – tikslumas;

w – stratos lyginamoji dalis;

L – stratų skaičius;

h – strata.

Apskaičiavus bendrą imties dydį, atsižvelgiant į amžiaus grupės lyginamąją dalį, buvo nustatytas žmonių skaičius kiekvienai stratai. Skaičius buvo padidintas 30% atsižvelgus į galimą neatsakymo dažnį. Kiekvienai stratai buvo taikytas paprastas atsitiktinės imties sudarymo būdas.

Tiriamųjų grupių struktūra ir faktiškai suformuota imtis pateikta 1 ir 2 lentelėse. Imtis suformuota atsitiktiniu būdu, o faktinės gautos imties struktūra yra beveik identiška Vilniaus miesto bendruomenės vidutinio ir pagyvenusio bei senyvo amžiaus gyventojų struktūrai. Galima teigti apie pakankamai didelį tiriamųjų grupių reprezentatyvumą. O surinktą informaciją galima gerai apibendrinti visai atitinkamo amžiaus populiacijai.

Tiriamųjų asmenų įtraukimo į tyrimą kriterijai: 1) Vilniaus miesto bendruomenės ir globos namuose gyvenantys – vyrai, 2) asmenys, gimę Lietuvoje.

1 lentelė. Vilniaus miesto bendruomenės vidutinio ir pagyvenusio amžiaus vyrų grupių struktūra

Grupė	Amžius (metais)	Vyrų skaičius	%	Faktinė imtis		χ^2	P
				Abs. sk.	%		
I	55–59	14273	34,2	158	32,0	1,827	0,609
II	60–64	11573	27,7	132	26,7		
III	65–69	10053	24,1	120	24,3		
IV	70–74	5821	14,0	84	17,0		
Iš viso		41720	100	494	100		

2 lentelė. Vilniaus miesto bendruomenės senyvo amžiaus vyrų grupių struktūra

Grupė	Amžius (metais)	Vyrų skaičius	%	Faktinė imtis		χ^2	P
				Abs. sk.	%		
I	75–79	2664	49,2	137	46,6	0,525	0,971
II	80–84	1350	25,0	75	25,5		
III	85–89	847	15,6	49	16,7		
IV	90–94	385	7,1	22	7,5		
V	95 ir >	167	3,1	11	3,7		
Iš viso		5413	100	294	100		

Tiriamųjų asmenų neįtraukimo kriterijai: 1) visi asmenys, užpildę pažinimo funkcijos klausimyną ir surinkę ≤ 10 balų, tolesnėje tyrimo eigoje nedalyvauja.

Iš viso numatyta apklausti 570 55–74 m. vyrų (1 lentelė). Anketuoti 494 asmenys (dalyvavimas tyrime – 86,67%). Priežastys, dėl kurių neištirti 76 asmenys, yra šios: 51 (67,1%) – atsisakė dalyvauti tyrime, 25 (32,9%) – buvo mirę. Vidutinis tiriamų asmenų amžius SN 63,77 \pm 5,37 m. Apklausa vykdė gydytojas respondentų namuose.

Sudarytos ištyrimui penkios senyvo amžiaus vyrų grupės: 75–79 m., 80–84 m., 85–89 m., 90–94 m., 95 ir daugiau metų (2 lentelė). Numatyta apklausti 508 vyrus. Anketuoti 294 asmenys (dalyvavimas tyrime – 57,87%). Priežastys, dėl kurių negalėta iširti 214 asmenų, yra šios: 71 (33,2%) – atsisakė dalyvauti tyrime, 106 (49,5%) – nedalyvavo dėl įvairių priežasčių, 37 (17,3%) – buvo mirę. Vidutinis tiriamų asmenų amžius SN 83,04 \pm 4,99 m.

Vokietijos mokslininkų duomenimis, 0,2 mln. (1%) 20–60 metų ir 0,5 mln. (8%) vyresnių nei 60 metų vyrų vargsta dėl šlapimo nelaikymo. Apskritai 0,9 mln. vyrų daugiau kaip 5 metus nelaiko šlapimo [5]. Švedijoje, gyvenančių bendruomenėje vyrų, 45 metų ir vyresnių, šlapimo nelaikymo paplitimas – 9,2%. Jis didėja nuo 3,6% (45 metų ir vyresniems vyrams) iki 28,2% (90 metų ir vyresniems vyrams), kai $p < 0,001$ [6]. Jungtinėje Karalystėje 65 metų ir vyresnių vyrų, gyvenančių bendruomenėje, šlapimo nelaikymo paplitimas yra 23%. Atskirose vyrų amžiaus grupėse šis sutrikimas pasiskirstė taip: 65–69 metų 12%, 70–74 metų – 21%, 75–79 metų – 22%, 80 ir vyresnių – 34% [7].

Viekietijoje šlapimo nelaikymo paplitimas tarp 18–92 metų (amžiaus vidurkis 50 m.) bendruomenės vyrų sudaro 9,5% [8]. Italijoje iš atlikto tyrimo metu (angl. *The Veneto Study*) apklaustų šlapimo nelaikymo tema 65 metų ir vyresnių bendruomenės vyrų 11,5% nurodė sergantys šia liga [9].

Nustatyta, kad šlapimo nelaikymo paplitimas ilgėjant amžiui didėja. D. Njumano duomenimis, šlapimo nelaikymas vyresnių nei 60 metų žmonių, gyvenančių JAV bendruomenėje, yra 15–35% [10]. Emory universiteto (JAV) mokslininkų duomenimis, 20,9% vyrų, vyresnių nei 60 m., kenčia nuo šlapimo nelaikymo sutrikimo [11]. Japonijoje šlapimo nelaikymas diagnozuotas 70,3% senyvo amžiaus vyrų. Vokietijoje šlapimo nelaikymo problema patiria 1,3 mln. (11%) 65–79 m., 0,9 mln. (30%) vyresnių nei 80 m. gyventojų.

A. Klausner ir kt., apžvelgę geriatrinę ir urologinę literatūrą, praneša, kad šlapimo nelaikymas pagyvenusio amžiaus žmonės, gyvenančius bendruomenėje, vargina 15–30%. Atsižvelgiant į naujausius tyrimus, bendruomenėje gyvenančių 40 m. ir vyresnių žmonių šlapimo nelaikymas kinta nuo 20 iki 36% [12–19]. C. Hampel su bendraautoriais nurodo, jog bendruomenėje gyvenančių senyvo amžiaus žmonių šlapimo nelaikymas kinta nuo 4,5 iki 53%. Įvertinus gautus duomenis, šlapimo nelaikymo paplitimas tarp 65 metų ir vyresnių bendruomenės vyrų – 22% (ribos nuo 5 iki 30%) [20, 21]. T. J. Anger su bendraautoriais tyrimo metu nustatė, kad bendras šlapimo nelaikymo paplitimas bendruomenės vyrams yra 17%. Atsižvelgus į amžių, jis didėja nuo 11% (60 ir 64 metų vyrams) iki 31% (85 metų ir vyresniems vyrams) [22]. Belgijoje šlapimo nelaikymo paplitimas tarp 75 metų ir vyresnių vyrų yra 13% [23]. Ispanijoje šlapimo nelaikymo paplitimas tarp 65 metų ir vyresnių vyrų – 14% (95% PI 11–17) [24].

Mokslinės literatūros analizė parodė, kad duomenys apie šlapimo nelaikymo paplitimą yra nevienareikšmiai, randami ryškūs skirtumai tarp skirtingų šalių bei atskirose vyrų amžiaus grupėse.

Atlikę apklausa interviu būdu gyvenančius Vilniaus miesto bendruomenėje vyrus suskirstėme į 2 grupes: tiriamąją grupę sudarė šlapimo nelaikantys vyrai ir kontrolinę grupę – vyrai, nesergantys šia liga. Atlikto tyrimo

metu apklausti 494 Vilniaus miesto bendruomenės 55–74 m. vyrai ir 294 respondentai, 75–95 m. ir vyresni. Mūsų duomenimis, šlapimo nelaikė 12,6% 55–74 m. vyrų ir 26,5% 75–95 m. ir vyresnių vyrų.

Visus bendruomenės tiriamuosius, šlapimo nelaikančius ir šia liga nesergančius, suskirstėme į amžiaus grupes. Nustatėme šlapimo nelaikymo paplitimą nurodytose amžiaus grupėse.

Mūsų atlikto tyrimo duomenimis, didėjant amžiui vyrų, nelaikančių šlapimo, daugėja nuo 6,3% (55–59 m.) iki 22,6% (70–74 m.) ir net 36,4% (90–94 m.), $p < 0,05$. Gauti duomenys reprezentuoja Vilniaus miesto bendruomenės (amžiaus grupė nuo 55 iki 95 ir daugiau metų) vyrus.

Išvada

Šlapimo nelaikymo paplitimas tarp Vilniaus miesto bendruomenės vyrų, didėjant amžiui, didėja nuo 6,3% (55–59 m.) iki 36,4% (90–94 m.).

Literatūra

- Abrams P, Cardozo L, Fall M, et al. The standardization of Terminology of Lower Urinary Tract Function: Report from the Standardization Sub-committee of the International Continence Society. *Neurourology & Urodynamics*. 2002; 21: 167–78.
- Jünemann KP. Inkontinenz im Alter. *Urologe*. 2002; 41: 338–41.
- Goepel M, Schwenger T, May P, Sökeland J, Michel CM. Harninkontinenz im Alter. *Medizin*. 2002; 40: 2614–24.
- Brocklehurst JC. Urinary incontinence in the community: analysis of a MORI poll. *Br Med J*. 1993; 306: 832.
- Beske F. Epidemiologie und soziale Bedeutung der Harninkontinenz. *Harninkontinenz. Eine sozialpolitische Herausforderung*. 1994; 12–25.
- Malmsten UG, Milsom I, Molander U, Norlen LJ. Urinary incontinence and lower urinary tract symptoms: an epidemiological study of men aged 45 to 99 years. *J Urol*. 1997; 158(5): 1733–7.
- Stoddart H, Donovan J, Whitley E, Sharp D, Harvey I. Urinary incontinence in older people in the community: a neglected problem? *Br J Gen Pract*. 2001; 51: 548–54.
- Beutel ME, Hessel A, Schwarz R, Braehler E. Prevalence of urinary incontinence in the German population. *Urologe*. 2005; 44(3): 232–8.
- Maggi S, Minicuci N, Langlois J, et al. Prevalence rate of urinary incontinence in community-dwelling elderly individuals. The Veneto Study. *J Gerontol*. 2001; 56: 14–8.
- Newman DK. What's New: the AHCPR guideline update on urinary incontinence. *J Ostomy Wound Management*. 1997; 42(10): 46–59.
- Urinary Incontinence in Adults. *Clinical Practice Guidelines*, Agency for Health Care Policy and Research, U.S. Department of Health and Human Services 1996.
- Brocklehurst JC. Urinary incontinence in the community: analysis of a MORI poll. *Br Med J*. 1993; 306: 832–4.
- Rutchik SD, Resnick MI. The epidemiology of incontinence in the elderly. *Brit J Urol*. 1998; 82 (Suppl. 1): 1–4.
- Goepel M, Hoffmann J, Piro M, Rübber H, Michel MC. Prevalence and physician awareness of urinary bladder dysfunction. *Eur Urol*. 2002; 41: 234–9.
- Nitti VW. The prevalence of urinary incontinence. *Reviews in Urology*. 2001; 3 (Suppl. 1): 2–6.
- Hunskar S, Arnold EP, Burgio K, Diokno AC, Herzog AR, Mallett VT. Epidemiology and natural history of urinary incontinence. In: Abrams P, Khoury S, Wein A, Hrsg.: *Incontinence*. Plymouth: Plymbridge Distributors Ltd. 1999; 197–226.
- Milsom I, Abrams P, Cardozo L, Roberts RG, Thüroff JW, Wein AJ. How widespread are the symptoms of overactive bladder and how are they managed? A population-based prevalence study. *BJU Int*. 2001; 87: 760–6.
- Peet SM, Castleden CM, McGrother CW. Prevalence of urinary and fecal incontinence in hospitals and residential and nursing homes for older people. *Br Med J*. 1995; 311: 1063–4.
- Diokno AC. Epidemiology of urinary incontinence. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci*. 2001; 56(1): 14–8.
- Hampel C, Wienhold D, Benken N, Eggersmann C, Thüroff JW. Definition of overactive bladder and epidemiology of urinary incontinence. *Urology*. 1997; 50 (6A suppl.): 4–14.
- Reznicek SB. Management of incontinence in the elderly. *J Gend Specif Med*. 2002: 43–8.
- Anger JT, Saigal CS, Stothers L, Thom DH, Rodriguez LV, Litwin MS. The prevalence of urinary incontinence among community dwelling men: Results from the national health and nutrition examination survey. *J Urol*. 2006; 176(5): 2103–8.

23. Van Oyen H, Van Oyen P. Urinary incontinence in Belgium; prevalence, correlates and psychosocial consequences. *Acta Clin Belg.* 2002; 57(4): 207–18.

24. Zunzunegui Pastor MV, Rodriguez-Laso A, Garcia de Yebenes MJ, Aguilar Conesa MD, Lazaro y de Mercado P, Otero Puime A. Prevalence of urinary in-

tinence and linked factors in men and women over 65. *Aten Primaria.* 2003; 32: 337–42.

*Straipsnis įteiktas redakcijai 2008 lapkričio 4 d.,
parengtas spaudai 2008 gruodžio 19 d.*

PREVALENCE OF URINARY INCONTINENCE BY AGE AMONG MEN LIVING IN VILNIUS COMMUNITY

G. Mereckas, V. Alekna

Department of Gerontology, Institute of Experimental and Clinical Medicine at Vilnius University, Lithuania

Abstract

Objective. To identify prevalence of urinary incontinence by age among men living in Vilnius community.

Results. A survey of 788 men living in Vilnius community was performed (494 aged 55–74 years and 294 aged 75–95 years).

Conclusions. The prevalence of urinary incontinence in men living in Vilnius community depends on age and amounts to 6.3 percent among men 55–59 years old and to 36.4 percent among those aged 90–94 years, $p < 0.05$.

Keywords:

urinary incontinence, prevalence, men